

Intervju med finska krigsbarnet Håkan Hellman, Onsala.

Född i Lappfjärd, Österbotten, Finland.

Berättar om sin upplevelse som finskt krigsbarn i Halland.

Intervjuare: Anna Lindqvist, Hallands bildningsförbund. Halmstad 2016.

Förkortningar: HH= Håkan Hellman AL= Anna Lindqvist (GH= Gun Hellman)

Dialektala uttryck och talspråk:

Dom= de, dem

Eh=

Sånt= sådant

Nånting= någonting

Yes= engelska för Ja

Såna hära= sådana här

Va=

Mhm= jaha

Jädra=

Inspelning 1, (Mapp C)

HH: Allt som är riktigt knepigt, besvärligt, traumatiskt för många, det hänger ofta ihop med att, man kom till ett land och kan inte språket.

AL: Mm.

HH: Och efter några år kom man tillbaka till sitt eget land och hade glömt en del av språket.

AL: Ja, precis.

HH: Det blev så att säga, ganska svåra situationer, tror jag, för många. I mitt fall så kom jag alltså från en, en liten by i Österbotten. Som ligger några mil söder om Vasa.

AL: Ja.

HH: Där alla pratade svenska, det var alltså en svenskbyggd, svensktalande.

AL: Mm.

HH: Och jag var alltså svensktalande när jag kom hit.

AL: Ja.

HH: Även om, även om dom som var här tyckte att jag pratade finska, eftersom jag hade en så där sjungande dialekt.

AL: Precis.

HH: Ja, ja. Var helt svensktalande, kunde inte ett ord finska. Kanske räkna till fyra, kanske.

AL: Ja.

HH: Ja, vi har börjat så smått Gun. (Hänvisar till samtal med Gun, Håkans fru)

GH: Ni har börjat så smått. Du är väl törstig? (Hänvisar till fikan som ställs fram)

AL: Ja, man behöver dricka mer än vad man...

GH: Ja, du hade med dig, jo jag förstår det. Det måste man ju ha i den här värmen. Men det är skönt, det har inte blivit så varmt, nu här, i alla fall.

HH: Nä.

HH: Så det betyder ju att, när jag kom hit så hade jag ju dels inga svårigheter att förstå, och jag hade heller inga svårigheter att, och de hade inga svårigheter här, att, att förstå mig. Och jag lärde mig själv att, jag lärde mig själv att läsa och skriva när jag var, fem år.

AL: Mm.

HH: På egen hand. Ja, alltså genom att läsa tidningar och byggklossar och allt vad det kan vara.

AL: Mm.

HH: Men det hör ju till historian att, det kom vad jag förstår, en sju, åtta finska krigsbarn till Onsala då på den tiden. Vi var två stycken som kom, som var svensktalande. Och det kan jag säga redan nu, att jag minns inte så mycket av, min, ja vad som hände när jag kom till Sverige sådär. Men jag minns en del saker, och dom sakerna har varit väldigt viktiga för mig. Eh, och på nått sätt också avgjort hur jag har hanterat situationen.

AL: Mm.

HH: Eh, det var nämligen så att, jag minns att vi kommer ifrån, tåg ifrån Malmö, tror jag det var. Eller om det var ifrån Karlskrona, jag, ok, först var det, en färja till Stockholm. Sen var det ner till Skåne, ner till Skåne på nått sätt. Jag vet inte hur det där gick till.

AL: Ok.

HH: Men jag minns så väl att den här sista transporten som skedde med tåg från, om det var Karlskrona, men jag tror det var Malmö. Då var jag fyra år, och jag hade min äldre bror, han var då sju.

AL: Mm.

HH: Jag kommer ihåg att tågen stannade på varje station.

AL: Ja.

HH: Och så fick man gå ut, vi hade ju då ett litet, en nummerlapp här.

AL: Ja.

HH: Och så fick man gå ut på perrongen, och där kom det då folk som hade anmält sin vilja att hjälpa till och ta emot ett finskt krigsbarn.

AL: Mm.

HH: Det var som var speciellt det var att, vi blev ju färre och färre.

AL: Ja.

HH: Och jag tillhörde ju alltså dom som var, den lilla kretsen som blev kvar.

AL: Sist, ja...

HH: Först gick, kom jag ihåg att de här flickorna, söta blonda flickorna, som var en sex, sju år, dom gick ju. Dom ville man ha, dom tog man omhand direkt. Och sen blev det andra, men situationen i vårt fall var att vi var två bröder.

AL: Mm.

HH: Och den ena var sju år och den ena var fyra. Och helst ville man ju då från Röda Korsets och Rädda Barnens sida, dom som organiserade det hela; gärna se att dom här syskonen kom någorlunda nära varandra. Kanske helst till samma ställe.

AL: Mm.

HH: Och, helt klart, två stycken, det var, det var inte det man ville ha först och främst.

AL: Nä.

HH: Så jag kom ihåg, utan att egentligen blev nått ärr i mitt, så att säga inre, att man kände sig lite ratad, redan som, redan som fyraåring.

AL: Ja...

HH: Att det blev helt plötsligt blev, det blev mindre och mindre, och folk försvann. Och man undrade varför, varför får inte jag, så att säga. Varför är det ingen som vill ha mig, på nått sätt. Det kändes lite så, fast jag var bara fyra år. Jag kommer ihåg det. Och tillslut så hamnade vi i Kungs...

GH: Ursäkta, vill du ha mjölk i? (Hänvisar till fikaten)

AL: Ja, gärna lite grann.

HH: Till slut så hamnade vi i Kungsbacka då.

AL: Mm.

HH: Då hade det stannat kanske på fem, sex ställen på vägen.

AL: Ja.

HH: Det var inte bara Falkenberg och, utan det var flera ställen. Det här var ju ett specialchartrat tåg va.

AL: Mm.

HH: Eh, och då hamnande vi som sagt i Kungsbacka och då kommer jag ihåg att det fanns då, den familjen jag kom som, som. Men dom ville, kunde inte ta emot två, men dom tog emot en.

AL: Mm.

HH: Och min äldre bror, han hamnade ungefär en kilometer härifrån. Rätt över så jag kunde se stället, så att säga.

AL: Ja, ja. Mm.

HH: Han var då sju. Lite över sju. Eh, min bror, kom aldrig över det där.

AL: Jaha...

HH: Den där upplevelsen.

AL: Nä...

HH: För honom ville, så att säga, ett, ett vad kan man säga. En känsla för livet, att bli, du vet en sak att man blir ratad i skollaget. När man inte får vara med när man lottar och så där, fotboll och allt det här.

AL: Ja.

HH: Men i det här fallet förstår, vad det mer kännbart för ett ungt barn. Att liksom hela tiden undra vad händer, och vad är det som är fel på mig, eller oss?

AL: Mm.

HH: Men det märkliga är, att det där hände sen en gång till. Fast i omvänd ordning.

AL: Jaha?

HH: Och det var också en märkelig upplevelse. Det var helt enkelt så att när kriget var slut så... Jag tror jag nämnde det per telefon till dig.

AL: Mm.

HH: När kriget var slut så samlades man länsvis på ett uppsamlingsställe. Ett barnhem helt enkelt. Och i det här fallet var det Halmstad.

AL: Ja.

HH: Och därifrån ordnade man ju administrativt hem, hem. Hur man skulle ta sig hem tillbaka till landet Finland. Och man ordnade helt enkelt med busstransporter till Stockholm, en gång i månaden ungefär.

AL: Ok.

HH: Och jag vet inte hur många vi var i, på barnhemmet från början. Men jag skulle gissa, uppskattningsvis, att vi nog kan ha varit bortåt 200.

AL: Ok...

HH: Kanske, jag är lite osäker på siffran. Men om jag minns, det var många salar, och det var både flickor och grabbar. Och många sovsalar och det var en stor byggnad. Ett par hundra kanske.

AL: Ja.

HH: Och varje månad, så kom det en buss, och några gick på bussen och stack iväg.

AL: Ja.

HH: Så helt plötsligt var det ungefär samma situation, fast liksom obegripligt, jag förstod ingenting. Varför, vad händer nu då? Och ingen sa nånting.

AL: Nä...

HH: Och min bror var ju också med då, där.

AL: Ja, ja.

HH: Han var ju då helt plötsligt tio år eller nått sånt där. Och då, förklaringen är ju väldigt enkel så här i efterhand nämligen att...

GH: Jag tänkte att jag sitter inte här nu, utan ni pratar. (Hänvisar till fiket)

HH: Ja, ja, men du kan väl ta en bulle?

GH: Jo, det gör jag, det kan jag ta. Jag tar med mig. Så tar ni när ni... För det är bättre.

HH: Jag frågade inte om du ville ha te istället men?

AL: Nej, nej, det går så bra så.

HH: Vad bra. Ja men ok Gun. Tack så mycket.

AL: Ja, tack!

GH: Ja varsågod.

AL: Tack.

HH: Jo det var alltså en ganska besynnerlig situation, eftersom vi precis som första gången, då vi inte begrep varför ingen ville ha oss...

AL: Mm.

HH: Så var det samma situation igen. I alla fall upplevde jag det så, att ingen ville ha mig.

AL: Nä...

HH: Ingen ville ha mig tillbaka.

AL: Mm, usch då.

HH: Eh, ingen hade talat om för mig, att mina föräldrar var döda.

AL: Ok...

HH: Och det var lite, lite sådär, blandade känslor då. Det ena var, och det var nästan lite märklig situation egentligen. För det ena var att jag trivdes oerhört gott på barnhemmet. Därför att det var väldigt mycket lekkamrater.

AL: Ja.

HH: Som man inte hade på landet direkt här, va.

AL: Nej, nej...

HH: Hur mycket lekkamrater som helst, och kunde göra massa saker. Fiska Id och sådär. Men tillslut var vi ju bara, 20tal kvar eller nånting. Och vi, jag försöker liksom fundera över det där vad det berodde på. Jag kunde kanske till och med, jag kanske till och med frågade någon, men jag minns inte. Men jag minns bara det att, jag uppfattade som, nästan som att, och min bror ännu värre. Han uppfattade det som att, nej dom vill inte ha tillbaka oss...

AL: Ja, det är ju förs...

HH: Min mor vill inte ha tillbaka oss.

AL: Mm.

HH: Hon lämnade över oss när vi, till Sverige. Och nu ville hon inte... Så det kände han, för honom blev det en traumatisk historia. Men under tiden då, så förstår jag ju då att, dom som administrerade det hela ifrån Halmstad eller Stockholm och så vidare, hela hjälporganisationen, arbetade med att ordna situationen.

AL: Ja.

HH: Eftersom föräldrarna var döda så frågade då man mina syskon, jag hade äldre syskon.

AL: Mm.

HH: Men äldre syskon, jag har ju pratat med min syster om det där. Äldre syskon, vad betyder det? Hon var 17 år...

AL: Ja. Nej, det är tufft.

HH: Det är tufft. Eh, och jag hade en bror, han var på, han hade hamnat på Åland på en lantbruksskola. Han kunde ju inte, han var ju yngre, han kanske var 15 eller nånting sånt där.

AL: Ja.

HH: Om min äldsta syster, hon var inte ens i Sverige nej. Så det var väldigt sådär, och jag visste inget, jag visste inte om de här turerna man hade. Samtidigt så frågar man ju också då, man kanske inte ens behövde fråga utan det kanske redan fanns ett, ett svar ifrån fosterföräldrarna.

AL: Ja.

HH: "Att vi gärna vill" Ja, du vet...

AL: Ja, ja.

HH: Många fosterföräldrar hade ju faktiskt fäst sig vid sina, sina fosterbarn. Och vice versa.

AL: Ja.

HH: Och i vårt fall var det väldigt tydligt att familjen här, som var en, alltså en lantbruksfamilj, gärna ville att jag skulle vara kvar här.

AL: Mm.

HH: Och det betyder att efter många turer då, så gick den sista resan, bussresan till Finland. Och sen fick, kom min fosterfar här och hämtade mig på tåget, åkte vi hit, och min bror dit. (Hänvisar till att brodern bodde nära Håkan)

AL: Ja.

HH: Och, det, vad jag minns då så var det, det var det, det var två flickor. Det var två personer till som, som hamnade, som inte fick, så att säga, åka tillbaka då.

AL: Mm.

HH: Eh, utan hamnade på nått sätt hos sina ursprungliga, ursprungliga fosterföräldrar.

AL: Ja.

HH: Men det höll inte länge.

AL: Ok.

HH: Där är situationen då, och situationen efter det är att, min fosterfar här han såg till att jag fick ett svenskt medborgarskap väldigt tidigt.

AL: Mm.

HH: Vilket inte min andra bror fick, inte mina andra, ja, nej. Vilket gjorde att jag blev svensk, kunde göra militärtjänst i Sverige.

AL: Mm.

HH: Och, återvände inte till Sver... till Finland, förrän jag var 50 år.

AL: Ok.

HH: Och mina syskon, några, jag har en syster som fortfarande lever, hon har ofta frågat mig, varför jag inte åkte tillbaka. Jag hade ju möjlighet att åka tillbaka och bara se hur det såg ut, och sådär. Jag sa, "nej, jag vågade inte".

AL: Nej...

HH: Mycket märkligt, men det fanns en, alltså, inom mig fanns det en känsla av att. Vad händer om jag åker över? Kommer jag liksom att stöka till nånting där då?

AL: Ja.

HH: Det kanske finns nån släkt eller nånting. Jag visste ju att jag hade släkt i det här stället.

AL: Ja.

HH: Och, och vad händer då? Kommer jag också att uppleva nånting som inte gör att jag inte riktigt vet var jag vill vara någonstans. Jag kanske till och med, ja... Jag aktar mig för det alltså. Vilket kanske är lite ovanligt, att jag inte återvände någon gång.

AL: Mm.

HH: Däremot har jag ju haft kontakt med finska krigsbarn som gick i skola samtidigt med mig och i realskolan, och sådär. Dom åkte ju fram och tillbaka.

AL: Ja.

HH: Och dom visste tillslut inte riktigt var dom, var dom ville va.

AL: Mm.

HH: Det blev, dom blev nästan faktiskt hemlösa, alltså fosterlandslösa. Märklig situation men, så kunde det bli. Och, jag som sagt var, det är därför jag säger att jag är inte sådär jättereformativ för de finska krigsbarnen. Eftersom jag åkte aldrig tillbaka förrän jag var 50 år.

AL: Mm.

HH: Och när jag åkte tillbaka till det här stället, jag hade lämnat det när jag var fyra. Då märkte jag ju väldigt, väldigt snabbt att, kände ju inte igen nånting.

AL: Nä.

HH: Det, jag gick omkring där och jag kände, det fanns en stor kyrka och sådär. Jag gick på, jag gick och tittade på, på gravstenar och sådär. Och det var bara svenska namn.

AL: Mm.

HH: Det enda som var, och det var en liten speciell känsla. Det var att när jag gick förbi, över en liten, nånting som kallas för Lappfjärds å. Så kände jag igen mig.

AL: Ja.

HH: Förmodligen därför att jag hade ramlat i där eller något sånt där va. Ja, ja.

AL: Ja.

HH: Det var ja, ja det var en Madeleinekaka på nått sätt när den där ån och allt det här va...

AL: Ja.

HH: Men, sen har jag aldrig återvänt igen. Och detta är då, ja, det är 25 år sedan.

AL: Mm.

HH: Sådär ser du situationen, och sen ringde min syster för några år sen och sa det att, "du har väl sökt din pension"? Jaha, vadå pension. Jo, dom finska myndigheterna, finska regeringen, finska parlamentet har beslutat att alla finska krigsbarn ska få en pension.

AL: Ok.

HH: Därför att, finska samhället har stannat, uppfattat det, eller har liksom stannat vi att inse att det här var kanske inte så lyckat.

AL: Mm.

HH: Och att, att liksom skicka iväg 70000 människor av sin bästa, av det bästa man hade, nämligen ungdomen. Och man också kunde konstatera att det hade gått lite snett här och var.

AL: Mm.

HH: Så dom, helt plötsligt så fick alla, skulle alla få en pension. Alla som var finska krigsbarn och levde. Och jag sa, ok då, då får jag väl kolla av det där så jag ringde till finska ambassaden och frågade. Jodå, det var alldeles riktigt, men sa dom, det gäller bara som har finskt medborgarskap.

AL: Ja... (Skratt)

HH: Självklart sa jag. (Skratt) Så där, men jag klara mig ändå.

AL: Jag förstår.

HH: Ja, men nu har du frågor förstås. Nu har jag berättat ungefär vad jag minns, av livet.

AL: Yes. Vi kan börja med såna hära faktafrågor som jag behöver ha för att kunna arkivera det på rätt sätt. Så namn det är, Håkan.

HH: Det är Håkan ja.

AL: Hellman.

HH: Hellman med e. Jag har även namnet Sven.

AL: Mellannamn?

HH: Ja, Sven Håkan Hellman, ja. Vilket visar också att det är väldigt svenskt det hela.

AL: Ja, och du är född som Sven Håkan Hellman?

HH: Ja.

AL: Ja. Och vilket år är du född?

HH: 1938.

AL: Och födelseort?

HH: Då blir det Lappfjärd. L, a, p, p, fjärd. Österbotten, kan du skriva, om du vill.

AL: Och vilket år reste du till Sverige?

HH: Om jag var fyra år, så betyder det 1942.

AL: 42 ja.

HH: Mm.

AL: Och bostadsort i Sverige har alltid varit Onsala då?

HH: Ja, det beror på vad du menar då?

AL: Du kom hit först till Onsala?

HH: Ja, ja. Ja, ja just det som, ja just det. Jo, jo det är riktigt. Jag har ju varit i Onsala, fast som krigsbarn tills jag blev vuxen så att säga. För sen har jag ju inte bott här.

AL: Nä. Men jag skriver Onsala där. Och sen har jag adress och telefon, men det kan jag fylla i, för det har jag. Sen har jag ju frågor, eh, dom är inte det viktiga. Det viktiga är att, liksom, har du berättelser så tar vi hellre dom. Som vi redan har gjort, så här är bara för att, ja... Så mina första frågor är om Finland.

HH: Mm.

AL: Det är inte säkert man kommer ihåg någonting om Finland, men det är...

HH: Mm.

AL: Så första frågan är om du kan beskriva ditt första minne? Och det behöver ju inte vara i Finland, men ditt första minne, om du kan, ja...

HH: Om Finland eller?

AL: Nej, det behöver inte vara det.

HH: Mitt första minne, alltså. Mitt första minne är att, vi bodde åtta stycken i en, i ett, ett, åtta stycken i ett. Nej sju stycken, sju stycken i en liten, liten stuga.

AL: Mm.

HH: Ett rum. Eh, att jag minns det beror på att vi bodde ju liksom, sov ju alla i samma, det minns jag ju, så va. Och att jag kom så väl ihåg att, det brann i huset.

AL: Mhm.

HH: Sen har andra berättat för mig att det inte var nån, det blev ingen fara men det råkade brinna. I det här lilla huset då. Det minns jag, och det jag minns därutöver är att, jag kastade mig ner på marken varje gång jag hörde ett flygplan.

AL: Mm.

HH: Det var väl naturligt. Och det höll jag tydligen på med när jag kom hit också.

AL: Mm.

HH: Det är vad jag, det jag minns från, vi ska se om jag minns nånting mer från min barndom. Nej det är nog detta att vi bodde så att säga, väldigt tätt.

AL: Mm.

HH: Sju stycken.

AL: Ja.

HH: I ett väldigt litet, litet rum

AL: Mm.

HH: Och det har jag sen också fått bekräftat att det var väldigt fattigt, det var väldigt svårt.

AL: Ja.

HH: Det, och nej. Jag ska inte säga att det var, att jag minns att vi frös, för det minns jag inte, nej. Nej, men det är väl egentligen bara det jag har minne av att jag bodde väldigt, vi bodde väldigt tätt ihop i familjen och att jag var rädd när jag hörde flygplan.

AL: Mm. Ja, och ni var då fem syskon? Eller var ni fyra?

HH: Vi ska se hur många syskon vi var då, vi var, nej vi var nog sex syskon. Så min mor då, sju.

AL: Mm.

HH: Sen fick hon ett barn till, under tiden jag var här i Sverige, men sen dog hon, så att säga.

AL: Ok.

HH: Så vi var, vi var sju stycken i ett rum, så att säga.

AL: Och din pappa var inte närvarande?

HH: Nej...

AL: Har du några minnessaker eller foton från den tiden?

HH: Jag har kanske några svartvita fotografier. Men jag har inte hittat dom just nu, jag kan, om det är så, så ska jag försöka leta rätt på dom och skicka det till dig. Men, det jag, det som är lite speciellt däremot. Det är att när jag røjde på vinden här, för tio år sedan. När vi flyttade hit, min fru och jag, efter att ha bott i Stockholm i 30 år, så där. Så övertog vi den här gården.

AL: Mm.

HH: Där jag då kom som fyraåring. Och då hittade jag brev och sånt, tydligen var det så att min fostermor här, hon visade aldrig mig dom där breven, och aldrig dom där korten.

AL: Ok.

HH: Utan det som, korrespondensen som fanns mellan min riktiga, biologiska mor och min fostermor och far, den skedde vid sidan av mig. Utan, och det var ingen som, om det var medvetet eller inte det har jag ingen aning om. Men det var en väldigt speciell situation.

AL: Mm.

HH: Eh, och då hittade jag, brev som, som min mor då hade skickat hit.

AL: Mm.

HH: Och jag förstod ju då hur oerhört fattigt och svårt dom hade haft det.

AL: Mm.

HH: Så dom breven har jag väl en tanke om att jag ska göra nån liten berättelse av så småningom, för det är ganska, eh, det är ganska gripande när man hör hur svårt dom hade just i den där tiden. Och att dom var så glada över att det nån gång från, alltså från Sverige då, härifrån kunde komma nån litet paket.

AL: Ja.

HH: Och det, det förstod jag sen att de hade skickat ganska mycket härifrån.

AL: Ja.

HH: Utan att jag var inkopplad så, det kan ju vara både kaffe och det kan också ha varit kläder, ja du vet.

AL: Mm.

AL: Men hur kändes det att hitta det i efterhand? Hade du velat veta under tiden, att det pågick en korrespondens, eller?

HH: Nej jag tror inte det, jag, jag, jag var så, jag var på nått konstigt nog nästan... I och med att jag aldrig åkte över, och inte ville åka över, var rädd för att åka över så jag mer eller mindre, "Nu är jag svensk". Nu glömmer jag allting annat. Som skyddsmur omkring mig, va.

AL: Ja.

HH: Jag såg ju också exempel på min bror som åkte över, han blev helt förstörd på nått sätt.

AL: Ja.

HH: Eh, nej alltså när jag såg breven så blev jag mer, jag blev mer intresserad av att, göra en liten berättelse av det hela.

AL: Mm.

HH: Ta helt enkelt, göra en, kanske till och med göra nån form av hyllnings, hyllningsberättelse till min mor. Som, som, vad jag förstår hade det, haft det riktigt svårt. Alltså ett öde som inte, som jag förstått sen inte man hittar så ofta. Det var alltså så många händelser som hade inträffat för henne som gjorde att hon, så dog hon innan hon var 40, på nått sätt, och hade sju barn.

AL: Mm.

HH: Det, det... Så breven om jag nu gör nånting av det, så blir det mer brev, inte för min egen skull, utan mera som att, hedra min mor, som faktiskt... Men dom är hjärtskärande, därför att... "Hur kunde jag lämna mina barn, och jag gråter varje kväll". Alltså, du förstår vad jag menar.

AL: Ja, visst.

HH: Mm.

AL: Mm.

HH: Så är det. Eh. Men det, ja. Men fotografier har jag nästa inte, jag vet ju... Och det har jag lite förvånat mig över också att jag inte hittar fler fotografier.

AL: Mm.

HH: Och det kan också vara så att familjen här på nått sätt, jag vet inte men... För jag vet ju att dom har berättat att det fanns ju foton när jag kom. Ett pass.

AL: Ja.

HH: Eller nått liknande, det var väl inget pass, men det var väl en identitetshandling med foto, med ett nummer. Du vet.

AL: Ja.

HH: Och stämplrar och grejer, jag har inte hittat det heller.

AL: Ok.

HH: Så, så jag, och jag har ju letat då. Jag tycker just att det hade varit intressant, att veta. Vilken båt åkte jag med. Och vad fick jag för stämplrar, vad var läkarundersökningen, hur mycket vägde jag, hur liten var jag?

AL: Mm.

HH: Men nej.

AL: Nä.

HH: Och jag ville inte forska själv.

AL: Nä.

HH: Jag har funderat, eventuellt att ta mig till Vasa, eller Kristinestads församling där det finns kyrkoböcker och så.

AL: Mm.

HH: Ja, ta reda på, reda på det. Det tillhör nämligen pjäsen att min mor var inte gift.

AL: Mhm.

HH: Och bo i ett litet samhälle som Lappfjärd, och ha sju barn och inte vara gift, det var väl inte heller sådär...

AL: Nä.

HH: Då förstår du att, att jag, ser det som ett väldigt livsöde, som min mor hade då. Hur jag nu, nu har jag som väl är en syster kvar i livet som är nästan 95 år. Och jag, varje gång jag har frågat henne nånting så har hon valt spår att prata om nånting annat. Så jag förstår att det ligger något lurtt här och var, men jag ska nog försöka en gång till.

AL: Vad hette din mor?

HH: Vad hette min mor... (Ljud från kaffekopp)

AL: Vi kan komma tillbaka till det.

HH: Ja, jag vet ju det, för henne har jag nämligen en bild på.

AL: Ok.

HH: Som jag har förstorat upp.

AL: Mm.

HH: Men jag tror hon hette Ester, men jag måste fundera lite på det du.

AL: Mm.

AL: Och du sa det här med att du, att du gömde dig när det kom flygplan, är det, det du har som upplevelse av kriget eller kommer du ihåg något annat?

HH: Nej, jag kommer inte ihåg något annat.

AL: Nej.

HH: Jag kommer inte ihåg nånting av det, nej. Eh, nej det gör jag inte.

AL: Minns du när du fick beskedet om att du skulle resa till Sverige? Hur det var?

HH: Nej.

AL: Nej.

HH: Jag minns ingenting av det, jag, jag ska säga dig, jag minns ingenting förrän, förrän här ska man säga.

AL: Mm.

HH: Att, jag minns ju att det var nån form av, att det var nån form av läkarundersökning, när jag kom till Sverige. Det är nog mitt första minne av Sverige.

AL: Ja.

HH: Att vi helt enkelt blev avlusade, va.

AL: Mm.

HH: Men det skedde ju då redan i Stockholm.

AL: Ja.

HH: Eh, och att vi förmodligen fick sanering av kläder och allt möjligt sånt där va. Det, det minns jag ju.

AL: Mm.

HH: Men sen är nog det första minnet jag har av Sverige, det är ju den här tågresan.

AL: Ja.

HH: Plus, den känslan av att komma till en sån här miljö, med, med mycket mark, och inget ståhej eller nånting va. Det var ju lugnt och stilla och min bror var visserligen inte här, men han vara bara en kilometer bort. Jag började skolan, eller jag gick i nån förskola, allt fungerar bra, allting sådär.

AL: Mm.

HH: Och som sagt var, det här med språket var perfekt va.

AL: Ja.

HH: Det betyder ju också det att jag kunde, faktiskt anpassa mig väldigt fort till, till situationen, va.

AL: Ja. Mm. Men det måste ju vart en trygghet att åka den här resan med sin bror? Att ha nån...

HH: Ja, naturligtvis, det var det ju. Vi höll ju varandra i händerna, så att säga, hela tiden, hela resan.

AL: Ja.

HH: Eh, så det var bra på det sättet, ja.

AL: Mm.

HH: Och jag, min bror då, for ju mer illa av den här, vad kan man säga. Känslan av att ha blivit ratad på nått sätt, va.

AL: Mm.

HH: Han kom aldrig riktigt över det där. Men jag, jag minns det men jag, det blev inte så att säga ett ärr eller nånting som har...

AL: Ja.

HH: Däremot kan det ha bidragit till att jag nästan medvetet höll Finland ifrån mig, på nått sätt sen, va.

AL: Mm.

HH: Jag, jag, tog det steget, va. Medvetet, medvetet på nått sätt att, att alla, alla undrade ju varför, mina syskon med släkt och sådär. Varför kommer du aldrig och åker över? Jag hade ju ständig inbjudan också, även när jag var 25år. Jag menar vi var gifta. Nej.

AL: Nej...

HH: Jag åkte inte tillbaka.

AL: Mm.

HH: Och det måste ju på något sätt betyda att jag, själv säger jag att jag, jag vågade inte, jag var rädd.

AL: Mm.

HH: Det kanske ligger nånting annat bakom också, det vet jag inte. Men det var ett väldigt medvetet val. Håll dig ifrån!

AL: Mm.

HH: Tids nog, tids nog tar jag den här ställningen. Plus att jag, svensk medborgare, jag heter, jag heter ett svenskt namn.

AL: Ja.

HH: Det förenklar saken också. Jag hade inga svårigheter i skolan, att klara det svenska språket.

AL: Mm. Men varför tror du det, du och din bror hade olika upplevelser, tror du det hade med hans ålder att göra?

HH: Ja, det, det tror jag. Det har med hans ålder att göra, det har med hans ålder att göra och att, vi säger så här. Jag kom till en familj, som hade en vuxen dotter. Det blev ingen konkurrenssituation.

AL: Nej.

HH: Det blev ingen, det blev så att säga inga, inga negativa fraktioner. Därför att ålderskillnaden var så stor. Jag menar, är jag fyra och hon är 20, nej...

AL: Nej.

HH: Min bror, och många andra, hamnade i en familj, där det fanns barn i samma ålder. I och för sig trevligt, men som också kan, bli, så att säga en, du vet det är ungefär som i sagoberättelserna när man har en styvdotter, på något sätt va.

AL: Ja.

HH: Eh, jag har en känsla av att han uppfattade som att, det var alltid dom andra i familjen, dom riktiga, äkta familjemedlemmarna som fick det hela, va.

AL: Ok.

HH: Det bidrog till, tror jag att han, att han, kände av det där att, han fick göra grovjobbet på något sätt, va.

AL: Mm.

HH: Jag, plus att det fanns ju en faktor till. Och det är det att, den här familjen här upptäckte tydligen väldigt tidigt, vilket jag är oerhört förvånad över. Att jag har total avsaknad av känsla för att kunna jobba med jordbruket.

AL: Ok.

HH: Det hade ju annars vart det naturliga steget.

AL: Ja.

HH: Jag bor här, jag kan hjälpa till med mjölkning, och höbärgning, vad du vill! Och dom, dom var så oerhört före, vad ska kan säga, kloka, enormt kloka. Så dom upptäckte väldigt tidigt, när jag var sju, åtta år att den här pojken är helt omöjlig, inte omöjlig på det negativa sättet, utan tvärtom. Att vill han gå i skola, låt han gå i skola.

AL: Ja.

HH: Om inte han tycker det är jätteroligt och gå upp klockan fyra och mjölka, vad fan, ge honom en bok. För det tycker han om, ja... Vilket betyder att jag upplevde aldrig att jag behövde, att jag blev, att jag blev så att säga, uppsänd som arbetskraft.

AL: Nej.

HH: Vilket jag tror, jag vet ju, jag vet ju, att det fanns, andra här omkring, bland annat nån flicka här i närheten, som fick gå upp väldigt tidigt på morgonen klockan fem och mjölka korna innan hon gick till skolan, och allt det här va.

AL: Ja.

HH: Det var alltså nästan, ja, jag förstår dom också, den situationen. Man hade nån som man tog hand om och då skulle den personen naturligtvis hjälpa till.

AL: Mm.

HH: Eh, men dom här var oerhört, så att säga. Jag beundrar dom eftersom dom så tidigt märka att jag var helt oduglig som, ja...

AL: Ja...

HH: Det är märkligt, det, och det väldigt tidigt, så att säga. Därför att många andra kunde, skaka bara på huvudet och sa, den där lille pojken han, han är helt koko, när det gäller att göra nått vettigt med händer och så...

AL: Men du lärde dig läsa själv när du var fem år?

HH: Ja, ja.

AL: Det måste ju varit ett tydligt exempel...

HH: Ja, jo då. Och det såg ju dom då. Att jag kunde lägga med byggklossar där det fanns alfabetet på. Och jag läste tidning själv, och allt det här va.

AL: Mm.

HH: Så jag, jag läste när jag var fem år.

AL: Ja.

HH: Och skrev, utan att ha gått i skola, så att säga. Så det är möjligt att dom, sen hör det till historien att den här personen då, min styv, fosterfar, han var, visserligen är han väl jordbrukare. Men han var också nånting som hette fjärdingsman.

AL: Jaha.

HH: Och fjärdingsman på den tiden betyder att man var polis, hade ett litet område där man, ja, hjälpte staten med vissa sysslor. Och det betyder ju då att, han var väldigt mån om att, som fjärdingsmannens son, så fick man inte göra vad för dumheter som helst.

AL: Det är klart.

HH: Vilket gjorde att jag var en exemplarisk ung man, eller ung pojk. Och gick till kyrkan varje, varje söndag med min fostermor, ja. Jag var alltså ett mönsterbarn på det sättet. Förutom att jag var helt oduglig när det gällde mjölkning och höbärgning och gräva, men ja du förstår.

AL: Ja.

HH: Och jag gissar att just den här situationen att, att dom såg att dom hade fått ett fosterbarn som då inte hade några föräldrar kvar och som dom också märkte hade, tyckte om att vara här och tyckte om, jag det var väl lite kärlek mellan oss allihop. Och att jag, klarade mig bra i skolan. Vilket var till glädje för min fosterfamilj.

AL: Mm.

HH: Om du, om du förstår vad jag menar.

AL: Ja.

HH: Ja, jag vet ju att det var väl helt enkelt så att på den tiden på landet här, så blev dom stolta om deras barn fick premium eller fick läsa en vers på avslutningen, eller ja.

AL: Ja.

HH: Jag, jag kan fortfarande läsa 12 verser ur den här, Karl XII och allt, ja du vet. Som man fick läsa på.

AL: Mm.

HH: Och jag vet ju att min fostermor var väldigt stolt, va. Fick man frågor om katekesen på konfirmation så var hon väldigt stolt, därför att jag kunde det.

AL: Ja.

HH: Ja, jag tror att det bidrog till att det här var bra. Min bror, motsatsen då. Svårt i skolan, lärde sig aldrig skriva och läsa bra.

AL: Nej.

HH: Det, plus att han lämnade hemmet då, där borta, vid tidig ålder. Men han fick ju vara kvar där till han blev 15 år.

AL: Ja...

HH: Misslyckad i skolan.

AL: Mm.

HH: Ja. Eh, så vi kan väl säga det att, jag kanske utmärkte mig då genom att vara, bra i skolbetyg. Min bror utmärkte sig genom att kompensera sina misslyckanden genom att vara bra på att slåss.

AL: Ok, ja...

HH: Men det är ingen bra, så att säga. Det, det kan, det kan gå överstyr, så att säga.

AL: Ja... Ja det är ett hårt sätt att utmärka sig på.

HH: Ja. Det, det lönar sig inte i längden.

AL: Nej.

HH: Men, men nej. Och just detta att liksom då, kompensera då när man inte går så bra på ett sätt, genom att ta för sig på ett annat sätt, nej, nej.

AL: Nej.

HH: Så det, här var det ganska idylliskt, som du förstår. Jag, jag fick ägna mig åt mina böcker och mina, skriva saker och ting.

AL: Mm.

HH: Plus, och det var väl också en uppoffring då, därför att när jag hade gått ut folkskolan här, det var en sjuårig då. Efter sex år så kunde man gå över till nånting som hette realen. Fyraårig i Kungsbacka.

AL: Mm.

HH: Och det tillhör väl inte sådär vanligheten att folk här på landet, eller barnen här på landet gick realskolan. Det var kanske en och annan, det var rektorns son och prästens dotter, du vet.

AL: Ja.

HH: Så det var en väldig uppoffring från familjen här, när dom sa till mig att vill du gå realexamen och du kommer in, självklart får du det.

AL: Mm.

HH: Det var en uppoffring för dom, inte, också därför att det var förenat med kostnader för deras del, eftersom jag då inte var svensk medborgare.

AL: Ok...

HH: Och det betydde att jag fick betala, alltså, eller dom fick betala läroböcker, bussresa. Jag tror till och med skolavgift, jag var inte svensk.

AL: Nej.

HH: Och då menar jag att, då var det ju en, en klar, tydlig uppoffring, dom hade inte behövt dom, så att säga.

AL: Och när var det din fosterfar ordnade så att du fick svenskt medborgarskap?

HH: Då var jag nog, 20, ja 19 år.

AL: Ok.

HH: Det var därför att då hade jag fått kallelse från militärtjänsten i Finland.

AL: Just det, ja.

HH: Och då såg han genast till att jag fick ansökan om medborgarskap.

AL: Ja.

HH: Min bror däremot, han fick ju åka över till Finland igen, och göra, medborgar, göra militärtjänsten. Och då är det ju situation, kommer han tillbaka till, gjorde militärtjänsten 18 månader i ett finskt regemente. Där all ordergivning och allting skedde på finska.

AL: Ok...

HH: Inte så jädra roligt.

AL: Nej. Nej det är...

HH: Så därför förstår jag ju idag den här situationen när man läser om flyktingar som kommer hit, eller rättare sagt, dom kommer med ett annat språk. Dom sätts i svensk skola, veckan efter. Förstår inte nånting, men dom försöker.

AL: Mm.

HH: Som barn är man anpassningsbar, ja visst. Men det tar ändå lite tid.

AL: Absolut.

AL: Vi har redan pratat om hur du färdades hit, och allt sådär. Blev ni väl omhändertagna på resan, kommer du ihåg det?

HH: Nej, det kommer jag inte egentligen ihåg du, annat än att. Jag höll mig väl förmodligen till min bror hela tiden.

AL: Ja.

HH: Som, och det var som du själv sa, det måste ha känts som en trygghet. Att man inte var helt vilse och var tvungen att hålla nån "Röda-kors", "Rädda-barnen-dam" i handen.

AL: Precis.

HH: Nej, så det var bra.

AL: Och hade andra syskon också åkt till Sverige innan, eller åkte dom efter?

HH: Dom åkte efter.

AL: Mm.

HH: Dom åkte efter, i samband med att det blev allt svårare i Finland, att få jobb och sådär. Så, du vet, det var många finnar som kom till Sverige på 50talet och sådär.

AL: Mm.

HH: Så dom kom till Sverige, dom kom, fyra av dom kom till Sverige.

AL: Ok.

HH: Mm, och jag har alltså en syster som jag aldrig har träffat.

AL: Jaha. En lillasyster då?

HH: Mm. Hon som föddes efter att jag kom till Sverige.

AL: Ja.

HH: Jag har aldrig träffat henne.

AL: Nej.

HH: Hänger väl ihop med det där att jag har hållit mig så här, va. (Han visar avskärmande med armarna)

AL: Ja.

HH: Konstigt, konstigt, men så är det.

AL: Men är det nått du kan sörja, det. Eller är det valt?

HH: Nej, nej det kan jag inte säga. Det kan jag inte säga. Det kan jag inte säga.

AL: Nej.

HH: Och det visade sig också att, att när jag träffade mina bröder nu när dom levde och jag själv hade varit, var så där 25-30 år. Ja, man säger att blod är tjockare än vatten och då är det väl så men att vi hade inget gemensamt.

AL: Nej.

HH: På något sätt egentligen. Jag betraktades nog som det svarta fåret i familjen, jag drack inte och jag, ja. Ganska skötsam och gift var jag med samma kvinna, och allt det här va.

AL: Ja.

HH: (Skratt) Ja, så är det.

AL: Det är väl intressant på vilket sätt man kan vara det svarta fåret.

HH: Jo, jo. Det beror ju på vilket, hur omgivningen ser på en, va.

AL: Ja, visst. Och din fostersyster här, höll ni, hade ni bra kontakt, det är ju så stor ålderskillnad.

HH: Ja vi har haft en fantastisk kontakt. Tänk dig själv den här situationen att, jag flyttade väl härifrån när jag var sådär, 19 år då. Till Göteborg och så där. Lämnade här. Eh, så gifte jag, så gifte Gun och jag oss, för sådär en, vad kan det vara, 55 år sen kanske nånting. Bosatte oss i Kungsbacka, vår första lägenhet i Kungsbacka, ja just det. Och då levde min mor, fostermor, min fosterfar var död. Han blev väl 60 nånting, nej, lite mer än 60. Men han dog. Och min fostermor levde till hon blev nästan 90, eh, och det minns jag väl. Och det betydde att vi hade, fast vi bodde i Kungsbacka så hade vi ju nära, och ha kontakt va.

AL: Mm.

HH: Så jag hade ju kontakt med min fostermor hela tiden.

AL: Ja.

HH: Och min äldre syster då. Och så gifte hon sig då, med en Österrikare. Som tog över gården, och dom bodde här. Och min fru och jag lämnade, så att säga Västsverige, och hamnade på andra ställen. Vi bodde som sagt nästan 20, 30 år i Stockholm. Varje sommar, hela perioden, tillbringade vi semestern här, på det här stället.

AL: Mm.

HH: Och det betydde att mina barn, eller våra barn, en dotter och en son. Tillbringade varje sommar här, på semestern, tre veckor.

AL: Ja.

HH: Och det betyder också det att, när dom hade gått ut sin, sina utbildningar uppe i Stockholm, och sådär. Så hamnade dom i Göteborg, bägge två.

AL: Mm.

HH: Och jag frågade dom också, varför, för de hade olika vägar, de kom in på olika utbildningar. Dom kunde välja mellan Göteborg och Stockholm, och sådär. Varför valde ni Göteborg? Nej, vi har så goda minnen av somrarna här!

AL: Ja.

HH: Okej, min syster då, som blev närmre 80år då. Hon blev allt skröpligare. Vi tog hand om henne så långt det gick, men 50 mil emellan, det är inte så enkelt va.

AL: Nej.

HH: Och det sista sju åren tror jag det var, så var hon på ett hem, inte äldreboende, utan helt enkelt en, ja, vård, vårdhem för äldre.

AL: Mm.

HH: Men hon satt i rullstol dom senaste åren. Eh, vi tog hand om huset, vi såg till att, fast att hon bodde på Ekhaga. Så såg vi till att vi åkte hit varje sommar, påsk, jul. Tog hem henne från... Du sitter i solen kanske? (Hänvisar till att vi sitter i solgass)

AL: Ja...

HH: Vill du byta?

AL: Ja, nej det är ingen fara.

HH: Vi såg till att varje helger, de stora helgerna, midsommar, jul och så. Tog vi oss hit och hämtade henne på hennes ställe. Och sen fick hon vara här tillsammans med oss, eller vi vara här tillsammans med henne, ja. Under dom sista sju åren.

AL: Mm.

HH: Så vi hade väldigt goda kontakter och vi hade som sagt var, varje sommar hade vi ju, vi, ja vi tillbringade alla sommar, tre veckor här.

AL: Mm.

HH: Och vi hjälpte, vi såg ju att när, är man sju år, lämnar man hemmet såhär och är borta på ett annat boende så förfaller ju huset väldigt fort.

AL: Ja.

HH: Så jag tyckte att jag hade ett ansvar för att ta hand om gården i alla fall så inte taken rasar och byggnaderna rasar ihop.

AL: Ja det är klart...

HH: Det gjorde jag. Och som sagt var, när min då, min syster dog. Så va, fick vi det här som, nej det var nog innan hon dog. Jag fick det som gåva.

AL: Ok, mm.

HH: Ganska lycklig utveckling.

AL: Ja, absolut. Och valet att flytta hit då, kan inte ha vart så där jättesvårt kanske?

HH: Nej, inte alls. Utan tanken var väl hela tiden i bakgrunden då att den dagen vi går i pension uppe i Stockholm så flyttar vi hit ner.

AL: Mm.

HH: Och det gjorde vi.

AL: Ja.

HH: Och då, det här är ju ändå då, ja herre gud, det är snart 10 år sen vi flyttade ner hit.

AL: Mm. Saknar du Stockholm?

HH: Inte alls, inte alls. Saknar naturligtvis lite grann av, av arbetskamrater och problemlösning i jobbet och sådär. Men inte annars, nej.

AL: Ja, mm. Vad arbetade du med?

HH: Jag jobbade i regeringskansliet.

AL: Ok.

HH: I nästan 25 år, på olika departement.

AL: Ja.

HH: Så det var, jag brukar kalla det för, centralbyråkrat av värsta sorten. Det var jag det. (Skratt)

AL: (Skratt) Ja det kan jag förstå att du saknar det, det måste ju vart en speciell miljö.

HH: Ja, jo det gör det ju. Därför att man fick hela tiden stängas med saker som dök upp, va. Och där dom ansvariga ministrarna ville ha hjälp med någonting eller stöd, eller man skulle undersöka saker och ting. Det var ett roligt jobb. Men, ja...

AL: Ja, och hur kom du in på den karriären? Var det liksom den akademiska banan du valt från början som ledde dig dit?

HH: Ja, egentligen, egentligen, ja. Jag gör det kort, efter att jag hade gått ut realexamen här nu så var jag intresserad av musik, vilket betydde att jag jobbade i en musikaffär, för jag tyckte det var skitroligt. Så var jag intresserad av att läsa, då jobbade jag i en bokhandel.

AL: Ja.

HH: Så träffar jag min fru... Ja, plus så gick jag, och så kom jag in på nått som heter slöjdföreningens skola i Göteborg. Det betyder alltså konstskola egentligen.

AL: Ok.

HH: Det heter nu nånting annat, konstindustriella skolan eller nått sånt där. Men den hette slöjdföreningen skola och var alltså en konstnärlig utbildning.

AL: Ja.

HH: Men jag gick där ett år, därför att jag orkade inte med det här med att hela tiden sitta och teckna fjäderfän och marmorbyster med avbrutna näsor, och sådär. Det var väldigt mycket sånt, akademisk utbildning. Man skulle kunna teckna en falk, uppstoppad falk som var enda fjäder låg rätt.

AL: Ok.

HH: Efter ett år la jag av med det där.

AL: Ja.

HH: Och då hade vi gift oss, min fru och jag. Och då är det frågan om, jaha, vad ska man göra nu då? Och då blev det så att jag bytte lite bana helt plötsligt. Gick in på nånting som socialhögskolan. Eh, socialhögskolan och där gick jag i, vad var det, fyra år. Och sen efter det så var nästan, då var det nästan givet, jag var förvaltningsassocionom vilket betyder att jag var intresserad av samhället, va.

AL: Mm.

HH: Och då blev det ett jobb i en kommun och det blev jobb i ett landsting och det blev ett jobb på en länsstyrelse. Och så ringde man från Stockholm och frågade om jag ville börja jobba där.

AL: Mm.

HH: Och sen stannade jag där i 25 år.

AL: Ja.

HH: Ungefär så.

AL: Ja.

HH: Men jag tror också att jag var, jodå, min praktiktjänstgöring gjorde jag i Halmstad faktiskt, på landstinget i Halmstad.

AL: Ok

HH: Ja. Så det var en ganska medveten, medveten bana faktiskt. Jag märkte ju själv att jag kunde inte, jag märkte själv att jag kunde inte försörja mig på min konst.

AL: Ok.

HH: Och jag var för dålig, jag var, jag var inte tillräckligt bra.

AL: Ok.

HH: Jag var ju helt, jag var ju helt stum när man satt där och jobbade med dom mannar som hade kommit, då hade jag vart bäst på teckning i alla år i folkskolan, realskolan, så kommer man in i en miljö där man var sämst.

AL: Ja...

HH: Det var en chockartad upplevelse!

AL: Jaha...

HH: Och som sagt var, därför bytte jag spår, då gick det lättare att försörja sig. Det betyder det att när jag gick i pension, vad händer då, jo. Då kom våra två barn, dotter och sonen, med en staffli och med akvarellpenslar och akvarellfärger och sa, "nu får du börja måla farsan".

AL: Ja.

HH: Ja, och det gör jag nu.

AL: Ja, vad trevligt.

HH: Så nu målar jag.

AL: Ja, det är intressant vad livet tar för vägar.

HH: Ja, det är väldigt intressant, ofta är det ju, ibland är det bara inte slumpen men. Det finns händelser som gör att man kommer åt olika håll, det dyker upp saker och ting. Som man inte styr själv över alla gånger. I det här fallet var det ju det att jag också, vi var gifta.

AL: Mm.

HH: Och då är det lite annorlunda, då kan man inte bara vara bohem och sitta och rita fåglar. (Skratt)

AL: Nej. (Skratt)

HH: Nej, och så, så där har du bakgrunden, jag har varit i centralbyråkratin hela mitt liv, jag har jobbat i kronofogden också. Jobbade senaste sju åren i finansdepartementet. Som du förstår har jag aldrig varit bonde direkt.

AL: Nej. (Skratt)

HH: Nej.

AL: Men lite bohem då, i alla fall.

HH: Ja, helt klart. (Håkans mobil ringer) Om du ursäktar mig...

AL: Ingen fara, vi tar en paus.

Inspelning 3 (Mapp C)

- HH: Ja då har du bakgrunden och allt vad om hände med mitt yrkesliv.
- AL: Ja, hur var det i skolan, var det svårt att hitta vänner och sånt här?
- HH: Nej, inte alls, inte alls, tvärtom.
- AL: Mm.
- HH: Och när jag tittade på dom gamla skolkorten från folkskolan så konstaterar jag att jag var god vän med alla. Och vi har väl träffats senare under åren från och till. Även om vi har bott på lite olika håll så har vi träffats. Och vi har haft en 50 års, eller rättare sagt, heter det 50 år... Ja det var nog 50 års jubileum till realskolan avgångsklassen där.
- AL: Mm.
- HH: Där träffades vi och jag kunde konstatera det att jag hade, hade inga så direkt kontroverser med nån.
- AL: Nej.
- HH: Eh, nej jag trivdes väldigt bra i folkskolan här. Det var en väldigt bra skola här, i, och jag hade en lärare som jag verkligen uppskattade. Som var väldigt sträng, och alla tyckte hon var allt för sträng men jag tyckte hon var jättebra.
- AL: (Skratt) Ja.
- HH: Ja, jag vet inte vad sånt beror på. Nej, det var bra. Jag har väldigt positiva minnen av min barndom, allt fungerade bra och jag hamnar aldrig i trubbel. Och sen fanns det ju ett, det fanns det väl också en, ska vi säga så här att jag, har alltid varit intresserad av sport.
- AL: Mm.
- HH: Vilket har gjort att jag hade mycket gemensamt med många genom att spela fotboll, spela handboll, friidrott. Jag ägnade mig åt typiska finska idrotter som spjut och sånt där.
- AL: Ok.
- HH: Spjutkastning.
- AL: Ja, ja.
- HH: Stavhopp, jag tror till och med att jag var DM-mästare i stav nån gång. Så friidrott och idrott, sen blev det tennis. Och just detta med sportgemenskapen har alltid varit med och det har gjort att jag har aldrig varit ensam nån gång, fast jag bott, nej, aldrig ensam inte ens när jag bodde här. Då var det träning med fotbollslaget en dag i veckan och så spelade vi lite pingis ibland och lite boxning ibland. Allt fungerade bra.

AL: Du nämnde på barnhemmet med att det var många lekkamrater.

HH: Ja, precis. Jag minns den tiden som väldigt positiv.

AL: Mm.

HH: Inte så att jag liksom då sa..., jag saknade, det är klart att jag saknade mina fosterföräldrar och så där, va.

AL: Mm.

HH: Men samtidigt hade jag så hemskt roligt. Med alla dessa nya lekkamrater. Plus att det fanns, i det här huset där barnhemmet låg, det tror jag nämnde det för dig på telefon, i bottenvåningen där fanns det ett bibliotek.

AL: Mm. Ja det passade ju sig. (Skratt)

HH: Perfekt, det var alltså den här kungsbron där, den fanns ju inte då utan den ligger vid slottet och Najaden. (Hänvisar till Slottsbron, Najaden är ett skepp som låg vid kajen)

AL: Ja.

HH: Där låg, där fanns det här barnhemmet. Och där fanns biblioteket och jag kunde bara gå ner i trappan där och låna. Och dom tittade lite förvånat på mig, dom där bibliotekarierna eller var dom nu var för folk, därför att jag lånade vuxenböcker och så där, va. Fast jag var bara, vad var jag, sju år då, skit samma. Det var egentligen, jag minns den tiden som väldigt, väldigt positiv.

AL: Mm.

HH: Eh, dom här, jag fick vara med äldre killar, hur gammal, hur gammal var jag då. Jag var alltså sju år då.

AL: Mm.

HH: Jag gick första året i skolan där då, första året, ett år i skolan. Och jag vet att, vi kunde gå på Röda Kvarn, bibliotek, eller biograf.

AL: Mm.

HH: Vi var på något ställe där man kunde rida runt i nått ridhus, va. Alltså, vi kunde bada, vi kunde fiska, bara Id i och för sig. Det var väldigt roligt allting.

AL: Ja.

HH: Jag hade vuxna lekkamrater, eller dom var äldre än jag.

AL: Mm. Vilken skola gick du på då?

HH: Ja du, jag minns inte det, ska jag säga.

AL: Var det nära barnhemmet?

HH: Ja det var nära, det var nära, det var väldigt nära. Men jag kommer inte riktigt ihåg var det var. Men jag vet att min bror, han, han var så glad därför att han fick ett stipendium.

AL: Jaha.

HH: Här kommer en liten kisse. (Skratt) (Håkans katt kommer fram)

AL: Luktar jag hund. (Jag pratar med katten) Nu kommer hon lukta på mig när jag kommer hem. (Hänvisar till min hund)

HH: Ja, precis, va.

AL: Ett stipendium?

HH: Nej, jag kommer inte riktigt ihåg vad den skolan hette och jag har väl förmodligen betyg därifrån någonstans i lådorna här men...

AL: Men vad innebar din brors stipendium? Var det att skolan var betald för honom då eller?

HH: Nej, det var att han fick ett premium, han fick en bok. Därför att han hade lyckats bra i något ämne, var det nu var.

AL: Ja, ja.

HH: Eller att han överhuvudtaget hade, ja man ville ge uppmuntran. Och det var det jag menade, att han blev så glad, för det var den enda gången, varken förr eller senare fick han någon uppmuntran. Men det fick han då.

AL: Mm.

HH: Jag minns inte att jag var särskilt bra i skolan, det tror jag inte.

AL: Mm.

HH: Men det var väldigt, vi hade väldigt roligt. Och jag vet ju att min fosterfar där då, han åkte alltså då Kristi himmelfärdsdag upp till Halmstad, och tog hand om mig.

AL: Ja, ja.

HH: Så kunde vi umgås och gå runt på stan och han hade en bror som bodde i Halmstad.

AL: Ok.

HH: Så det var väldigt, lycklig barndom, lycklig tid i Halmstad.

AL: Mm.

HH: Jag har inget negativt händelse någonstans. Annat än att man var lite, man var ju lite sådär, ändå lite, lite. Man blev allt mer medveten om att ens föräldrar var döda.

AL: Mm.

HH: För det var ju knappt som jag visste i början på min tid i Halmstad, på barnhemmet. Då visste jag ju inte att mina föräldrar var döda.

AL: Nej.

HH: Det gick ju upp för mig sen då.

AL: Men då, och då berättade dom det för dig, eller för er?

HH: Ja, det fick jag ju då reda på härifrån.

AL: Ok.

HH: Det fick jag reda på härifrån, därför att dom frågade mig också då, om, om det var nånting som jag ville. Dom tyckte ändå jag var så pass stor så de kunde fråga om hur jag såg på om jag skulle komma tillbaka hit.

AL: Mm.

HH: Det kommer jag ihåg. Jag minns inte att dom här i Halmstad informerade om nånting egentligen. Vilket är, vilket egentligen är lite konstigt, men det är möjligt att dom tyckte också det att, det var inte deras jobb om att informera mig om saker. Jag vet inte...

AL: Nej, fast vems var det då, kan man ju undra?

HH: Ja, nej. Eller om dom kanske tyckte att jag var för liten.

AL: Ja, mm.

HH: Men du vet, sen har det ju skrivits en hel del böcker om, om de finska krigsbarnen. "Aldrig mer" finns det en bok som heter som är ganska känd.

AL: Ja, mm.

HH: Och man tänker 70000 svensk, eller finska ungdomar, det är väldigt mycket det.

AL: Ja.

HH: Och jag har ju med förundrat sett ett tv-program som visade när finska krigsbarn som blev kvar i Sverige åkte tillbaka till Finland nu i vuxen ålder. De var 70, 80 år allihopa satt i en buss och åkte, dom grät floder.

AL: Ja.

HH: Ja, ja. Så jag vet inte. Jag har ju pratat med några goda vänner som, eller krigsbarn som var samtidigt med mig, som jag har träffat i andra sammanhang, inte från Halland utan i yrkesrollen och så. Och jag har nog fått den känslan av att dom åkte tillbaka till Finland efter kriget, men vände tillbaka till Sverige ganska många av dom.

AL: Mm.

HH: Dels för att det var lättare kanske att få jobb och så här. Men också att dom kände inte riktigt, framförallt dom som var finskspråkiga. Dom kom tillbaka och helt plötsligt var det nästan så att de biologiska föräldrarna skämdes för dom, att de inte kunde prata finska bra längre, va. Det blev en konstig situation, va.

AL: Ja.

HH: Och jag vet inte om jag har sett en film, det finns en filmen svensk spelfilm med Maria Lundqvist.

AL: Ja, just det.

HH: Du kanske har sett det. Som handlar om en ung kille som kommer till en fosterfamilj i Ystad, eller Österlen eller Skåne var det nu är. Du kanske har sett den, den är bra.

AL: Mm, nej jag har bara hört talas om den.

HH: Ja, jo. Den är väldigt intressant därför att hon, mamman där, hade hoppats på att få en liten ljuslockig flicka. Och det kom en pojke.

AL: Mm. Det är ju som idag, det är läskigt. För...

HH: Ja, visst är det så.

AL: Ja, folk vill gärna vara fosterföräldrar idag...

HH: Ja, eller adoptivföräldrar, vad du vill.

AL: Ja, till flickor. Och idag ser situationen ut som att det kommer flest pojkar.

HH: Plus att det är skillnad att ta hand om en som är fyra eller fem eller sex år, eller om dom är tretton, fjorton, femton, sexton, sjutton.

AL: Ja visst är det så.

HH: Ja det är skillnad tycker jag.

AL: Du pratade om att ni fiskade Id, sa ni Id?

HH: Vi sa Skitprinsar.

AL: Ja, jag tänkte det. (Skratt) Det väl vanliga...

HH: Det är det vanliga...

AL: I Halmstad i alla fall.

HH: Ja, absolut. Jodå, jo. Oh, vad vi fiskade. Och jag vet ju att jag ramlade i.

AL: Jaha.

HH: Väldigt klart minne av att jag ramlade i, man sprang där mellan dom här små bryggorna utanför där. Och jag ramlade i och jag kunde inte simma. Men då var det en äldre, eller en vuxen person som kastade sig i vattnet och drog upp mig. Jag höll på bara så här va, så jag höll på att drunkna alltså, men det gick bra.

AL: Oj då, jaha, usch då.

HH: Mm. Och dom var oerhört snälla på barnhemmet dom här sjuksystrarna eller vad vi kan kalla dom för, jag vet inte vad dom hade för, för, om dom var utbildade i vården. Men dom var oerhört hjälpsamma och snälla. Problemet var, det bestående minnet jag har av det hela var att det fanns några killar på barnhemmet som hade väldigt problem, med sin situation.

AL: Mm.

HH: Alltså av typ, sängvätning och längtade och grät och. Alltså ja, och dom var väl något år äldre än jag, men jag vet så väl att dom blev, dom var också ensamma. Fast vi var så många och kunde ha lekkamrater så isolerade dom sig och jag undrar hur det gick för dom när dom kom hem sen. Ja, jag vet inte men... Det var inte lyckligt för alla om man säger så.

AL: Nej.

HH: Jag hade en lycklig tid där. Jag minns den med, som en jätterolig tid, därför jag fick så många lekkamrater och hade roligt jämt.

AL: Mm.

HH: Och folk var snälla, maten var god. Jag, bortsett från att jag inte kunde äta makaroner. Men det är en annan sak.

AL: Ok? (Skratt)

HH: Ja, ja. Nej men.

AL: Du tyckte inte om det eller?

HH: Jo, jo men du förstår det att det enda jag inte kan äta är makaroner därför att en av dom här killarna som jag berättade, som hade problem med sig själv, han satt jämte mig en gång i matsalen. Och hade gjort i byxorna, samtidigt som jag åt makaroner. Sen dess äter jag inte makaroner.

AL: Jag förstår.

HH: Det är konstigt hur det där, ja, hur det sätter sig i minnet, ja. Det är konstigt, jag förknippar detta med det här, va. Så det går inte. (Skratt) Annars äter jag allt.

AL: (Skratt) Doftminnena är ju dom starkaste.

HH: Ja, dom är ju det, nej det var så oerhört svårt det där. Eh, nej, men, och skolan minns jag inte så mycket om annat än att det var inga konstigheter.

AL: Mm.

HH: Och jag, när jag kom tillbaka hit, när jag kom tillbaka hit till folkskolan här, då blev det andra klass ja. Andra klass ja. Då vet jag att jag fick slåss på rasterna dom första två dagarna.

AL: Jaha.

HH: Och sen var det avklarat.

AL: Ok.

HH: Ja, därför att då kom jag på nått sätt som "finnjävel".

AL: Ok.

HH: Ja. Och som jag sa, min bror, han, han slogs hela sitt liv på grund av det där med "finnjävel".

AL: Mm.

HH: Men det var dom första två dagarna, jag var tvungen på rasterna att markera att här bråkar ni inte med mig. Och sen har aldrig någon bråkat med mig så att säga. Och det är intressant också konstatera att min bror då fick hela sitt liv öknamnet eller smeknamnet "finnen".

AL: Ja.

HH: Det är aldrig någon som har kallat mig för "finnen".

AL: Nej.

HH: Vad jag vet.

AL: Vad hette din bror?

HH: Gunbert, ett mycket annorlunda namn om det nu beror på om det är en kombination av Gunilla och Bertil, jag vet inte. Men Gunbert hette han.

AL: Men det är inget finskt klingade namn.

HH: Inte alls, inte alls. Men mina andra bröder, Lars, Nils. Min syster heter Judith, Greta, Elsemaj, så det var svenskt helt och hållet.

AL: Mm.

HH: Men observera då att min bror han dog innan han var 50, va.

AL: Ok.

HH: Han gick under, helt enkelt.

AL: Ja, ja det är sorgligt.

- AL: Men du sa att du hade en dialekt, hur länge hade du kvar den finsksvenska dialekten eller vad man ska kalla det?
- HH: Den hade jag nog, den hade jag nog, bara tills jag började gå i folkskolan. Alltså några år helt enkelt. Det var ju, jag menar, det är ju så att när man pratar om dialekt, den finlandsvenska dialekten som finns i Österbotten så är den alldeles speciell.
- AL: Mm.
- HH: Framförallt i det området jag kom ifrån. Den kallades för Närpesdialekten. Den är så speciell så att, ja, dom här trodde att jag pratade nästan finska, så att säga.
- AL: Ja.
- HH: Men det gjorde jag inte. Och jag, fast att jag inte hade varit Finland nån gång innan jag blev 50, så vet jag att när jag var sådär 45 år eller nånting så var på stan i Stockholm. Och så hörde jag, en person framför mig, jag var tvungen att gå fram och klappa honom på axeln och fråga, du, är det Närpesdialekten du pratar?
- AL: Mm.
- HH: Jag hade inte hört den alltså sen jag var fyra år. Men speciell, det var nånting i örat som, det här måste... Han blev så glad liksom när han liksom...
- AL: Ja, det är klart.
- HH: Men nej jag hade den där dialekten ett tag, men jag menar jag hade ju inte mycket finska ord, jag kan ingen finska.
- AL: Nej. Men var det några ord som du tog med dig hit som var finlandssvenska, som du märkte att inte folk förstod här?
- HH: Ja, jo det fanns det. Men det är inget som jag minns själv, utan det är mera som dom här har berättat om. Att jag hade uttryck för saker och ting ungefär som man i Skåne säger kartoffel istället för potatis, och så vidare, så vidare. Det hade, såna ord hade jag med mig, men de nöttes, slipades bort tyvärr kanske men.
- AL: Ja.
- HH: Så jag har inget minne av att jag, jag vet ju att jag, att jag kunde använda ord som pjäxa och sånt där va, som inte kanske är så vanligt i Sverige.
- AL: Mm.
- HH: Men det är ingenting som...
- AL: Nej, för jag tänker på det här med, som att bli kallad "finnen", alltså när dialekten är borta, namnet är svenskt, så är det ju...
- HH: Men det är riktigt, men min bror var då, tre, närmare fyra år äldre än jag, hans dialekt fanns kvar till vuxen ålder.

AL: Ok.

HH: Om du hade träffat honom när han var 35 så hade du konstaterat att han har någon finländsk bryt, ja sjungande språk... Och mina äldre syskon då som har, som faktiskt, som bor numera i Sverige. Säkert i 25 år, bryter på finska, alltså på den finska dialekten. Men jag har ju ingen dialekt.

AL: Nej.

HH: Så är man fyra år, så har, försvinner den dialekten.

AL: Ja.

HH: Är du åtta år, tio år, så finns den för evigt, kanske.

AL: Kanske.

HHH Om man inte arbetar för att få bort den.

AL: Ja.

HH: Men i hans fall, så att man kallar honom för "finnen" handlar nog både om att han var finne, men också att han, det lät som en finne.

AL: Ja, ja. Mm. Jag kan väl inte säga att jag har några direkta frågor, för vi har ju på ett eller annat sätt berört alla. Även om jag inte har ställt dom så har du berört dom.

HH: Jag har ju varit utförlig, men jag tänkte att det är bättre att jag berättar så får du själv välja ut, vad du vill använda dig av.

AL: Absolut. Nu är det ju så, jag kommer transkribera allt som vi har spelat in, sen hamnar inte allt i ett slutmaterial. (Skratt)

HH: Du behöver inte använda något men du får använda det du vill. (Skratt)

AL: Ja, men det kommer ju bli så att vi ska nu söka projektpengar för detta. Eh, och under hösten kommer vi få reda på hur det går. Så tanken är att det ska bli en bok och en fotoutställning och ett arkiv, för framtida forskning, och sånt där så att.

HH: Är det så att du, om det finns något intresse så ska jag gärna i så fall sända över maskinskrivna utskrifter av min mors brev till Sverige. Om du tycker att det kan finnas intresse av det?

AL: Ja, det tycker jag, för att där ser man vad de hade för...

HH: Kontakter med Sverige, hur dom upplevde. Men det är hjärtskärande läsning, men ja. Men det gör jag gärna i så fall.

AL: Ja, det hade varit jätteintressant. Jag ska hämta kameran.

HH: Jaha, var vill du att vi ska vara då?

AL: Vi kan börja här, det är bra ljus här.

HH: Ja. Ok.

AL: Så att jag pausar.

Inspelning 3 (Mapp C)